

**Disputationem inauguralem, de morbis spirituum in genere / ... proponit
Georgius David Walther.**

Contributors

Walther, Georg David, 1664-
Crause, Rudolf Wilhelm, 1642-1718.
Universität Jena.

Publication/Creation

Jenae : Literis Krebsianis, [1688]

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/hjem4uc9>

License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

ARCHIATRO SUMMO BENEDICENTE!
JUSSU ET AVTORITATE ILLV-
STRIS AC GRATIOSISSIMI SENATVS ASCLE-
PIADEI IN FLORENTISSIMO, QVOD
EST AD SALAM, LYCEO,

S V B P R A E S I D I O

RVDOLFI VVILHELMI
CRAVSII,

Philos. ac Medicinæ Doct̄oris, prax. &
chim. P. P. celeberrimi, Facultatis Medicæ Senioris, &

S. R. I. Acad. Nat. Curios. Collegæ primarii,

DN. PRÆCEPTORIS, PROMOTORIS, PATRONI
at̄ernum devenerandi,

DISPVATIONEM INAUGVRALEM,

De

MORBIS SPIRITVVM

in genere,

PRO LICENTIA

Summos in arte medicâ honores, insignia ac privilegia Do-
ct̄oralia, MORE MAJORUM solenni ac legitimo
capeffendi,

publico pbiliatorum examini proponit

GEORGIVS DAVID WALTHER,

HALA SVEVVS,

A. D. Januâr. M. DC. LXXXIIX.

IN AVDITORIO MAJORI,

Horis ante & pomeridianis.

CHINESE UNIVERSITY
1725 BY ATOR
A GREAT
HAPPY
ESTABLISHED

REV. DR. W. W. H. H. H.
GRAYSON

Chief of Medicine
DOCTOR
DEPARTMENT

MORRIS

P. R. O.

in the

CHURCH

I. N. I.

P R Æ F A T I O.

Lnter alias in Scholis Medicis hodiernum & pridie excitatas controversias, haud forsan minimæ statuendæ, quæ de doctrina spirituum à viris doctis agitatae sunt, & adhuc agitantur. Licet enim multi veterum, inprimis Galenicorum, plurimique modernorum, eorundem existentiam, tametsi interdum sub alio tegmine approbent; inveniuntur tamen aliqui, qui eos repudiant; alii, qui de ipsorum natura, numero, modo agendi & morbis, quàm maximè dissentiunt; adeò, ut non possit non dubio, atque ancipiti ad laborem adcedere animo, qui materiam tot tricus involutam dissertatione publicâ evolvere aggreditur; Siquidem vix est, quod felicem, in ejusmodi labyrintho sibi promittere possit progressum.

Ne autem mireris, benevole Lector, quod ego manus huic operi (quod feliciores, confirmatioresque deponere, ipse largior,) admoverim, Te nosse velim, me non proprio & temerario ausu, verùm jussu Viri cujusdam excellentissimi, patroni mei colendissimi, atque sic magis observantiâ, quam præfidentiâ virium compulsus, humeris meis tantum onus imponi passum esse. Delibavi autem, ne ob amplitudinem & ubertatem materiæ dissertationis limites transgrederer, ea saltem, quæ MORBOS SPIRITIVVM IN GENERE concernunt: eosque eâ declaravi methodo, ut primò considerationem spirituum *Physiologicam*, non quidem eam, quæ controversias in hoc genere excitatas terminet, verùm, quæ brevissimâ status naturalis expositione, (quâ sine præternaturalis minimè cognosci-

40

tur,) tanquam basis, secuturum discursum sustineat, præ-
miserim. Eam, ceu primam operis partem, *Pathologica*;
hancque tertia, *Therapeutica* nimirum excipit.

Si cuiuspiam hinc inde minus accuratè differuisse, aut
conjectasse videbor. quæso in hâc magnâ ac difficili re co-
natum perpendat, meque quotidie discendi cupidum, pro
sua humanitate excusare dignetur.

Interim DEVS T. O. M. conatibus meis benignis-
simè faveat.

SECTIO I.

PHYSIOLOGICA.

VT brevitati studeamus propositæ, non multum de *ono-*
matologia, homonymia & synonymia solliciti erimus, cum
cuilibet titulum inspicienti pateat, hoc loco per SPI-
RITUS non intelligi flatus, vel ventos, quibus aliàs
πνεῦμα, *spirare* (unde nomen spiritus) propriè naturale est;
neque chymicorum spiritus ad Vulcani aras effumantes; multò
minus substantias illas immateriales, DEVM, angelos & ani-
mam rationalem: Verùm, subtilissimas illas corporis nostri par-
ticulas, quæ ob tenuitatem, raritatem, fluiditatem, levitatem,
summamque mobilitatem & activitatem, verbò, ætheream
naturam, propter quas circumstantias nec visu, multò minus
tactu apprehendi possunt, medicis spiritus dicuntur: perinde
ac chymici alcohol liquidum, hoc est, liquores summè rectifi-
catis, & reiteratis destillationibus adeò volatiles ac pene-
trantes redditos, ut, nisi vasa probè muniantur, in auras
velocissimè exhalent, spiritus appellare consueverunt.

Reliqua criticis relinquimus & sine ulterioribus amba-
gibus ad rem ipsam nos accingimus, circa quam consideran-
da spirituum

I. EXISTENTIA.

Hanc, omissis autoritatibus, sic stabilire contendimus.
Nimirùm certo certius est *omne corpus, quod movetur, ab alio mo-*
veri, adeoq; principium aliquod movens requiri. Hoc ab auto-
ribus,

ribus, qui homini *unam & simplicem* animam inesse volunt, communiter statuitur *anima rationalis*, &, prout anima ab operationibus & effectis, ex *Aristotelis* mente, definitur, dicitur *id esse, quo vivimus, sentimus, movemur & intelligimus* primò.

Quanquam autem hanc *movendi potentiam in homine* animæ rationali certo modo, &, si medicè loqui velimus, ita concedere possemus, ut actiones in corpore quasdam exercent, videlicet immateriales & inorganicas, quæ nimirum ab *intellectu & voluntate* proficiscuntur; attamen de reliquis, nempe materialibus & organicis, quæ nobis cum brutis communes existunt, res adhuc nimium videtur dubia. Cum enim *anima rationalis* ab autoribus inorganica dicta, non sit *materialis*, & materiæ ingenita, aut immerfa; sed *immaterialis*, hoc est, non alligata materiæ, sed à *materia abstracta & libera*, idque non solum quâ esse & fieri, sed etiam quâ operari, id est, ad actiones suas neque utatur, neque indigeat organis, imò nihil communicet, seu habeat commune cum actionibus corporeis, ceu philosophi hanc rem explicant; propterea necessariò sequeretur e g. apprehendere, ire & incedere posse etiam eum optimè, cui apprehensoria organa, manus & pedes, amputata sunt; nempe, quia in eo anima rationalis, utpotè *ἀπαιθής*, illæsa adhuc est, atque salva, nec organis utitur, nec indiget; Ast cur quæso hoc non fit? aut, si non mutilati, cur saltem paralytici, claudi, contracti, cataractâ laborantes, & hujus generis plures morbofi, non ambulant, vident, aliasque actiones consuetas perficiunt? siquidem anima rationalis inorganica, in illis integra adhuc est, & illæsa; vult etiam movere (cei videmus in paralyticis) membra, & reliquas operationes perficere, sed non potest; unde profectò manifestò constat, aliquid aliud in corpore requiri, & adesse, quo mediante anima movet corpus, id, quod materiale quid est, & existentiam spirituum liquidò testatur. Imò, si anima motus & actiones naturales omnes sine organis perficere posset, ad quid quæso, tantus apparatus diversimode, affabrè & mechanicè conformatarum partium in corpore prodesset? Videtur certè exinde necessariò colligendum esse, animam inorganicam & immaterialem,

id est, animam rationalem, actiones organicas, utpote materiales, peragere haud posse; sed materiales, & immateriales operationes ab homine procedentes, non unam simplicem, verum diversas planè formas arguere, atque sic præter animam immaterialem, etiam aliam materialem & organicam requiri, concedendam, & statuendam esse.

Directionem quidem, seu imperium aliquod animæ rationali in illud, quod materiales actiones perficit, concedendum esse, & nos concedimus; verum, quò minus vera efficiens causa motuum animalium dici possit, superius dicta obstare videntur; dirigitque, ceu egregio simili id illustrat *excellentissimus Bobnius in Circulo anatomico physiolog. progymn. 4. de princip. vitali p. 45.* anima rationalis motus spontaneos pari forsan ratione, ac horologii, seu machinæ hydraulicæ impetus atque tendentias variis occasionibus sufflaminare, accelerare, aut quocunque modo immutare licet.

Obstare porrò unitati & simplicitati animæ in homine hoc videtur, quod quotidie experiamur, actiones in corpore varias, tum vitales, tum naturales, aliasque non minus rectè perfici, licet mens nostra alibi, & in suis immaterialibus actionibus occupata distineatur; id enim indicio est, motus adeò diversos, necessariò etiam à diversis dirigi moventibus.

Ulterius haut quoque levis momenti illud est, quod in brutis iidem motus vitales & animales visantur, quibus tamen nemo sanæ mentis animam immaterialem adscribet. Ergo aliud quid erit, quocunque demum nomine id veniat, à quo tanquam ab interno principio, ac formâ informante & actuante motus tum brutorum, tum ii, quos homo cum brutis communes habet, oriuntur, & actiones materiales perficiuntur.

Equidem novimus, acutiores quosdam physicos, pensitatis his, à nobis adductis, aliisque gravibus & multis rationibus, malle animæ simplicitatem negare, contra verò animam *complexum quoddam esse ex diversis potentiis, videlicet materialibus & immaterialibus* adserere; Verum, etiam si hoc verosimilius videretur, tamen illud inde emergit dubium; quomodo *animæ rationali, tanquam formæ immateriali* attribui possint *potentie materiales*

materiales, quæ potius è materiæ, quàm formæ immaterialis potentiâ educendæ; sive, ut phyci hoc explicant, *quæ necessario in materiâ fiunt, sunt & operantur*, ad extensionem materiæ extenduntur, atque, quia materiæ totæ sunt ingenitæ, & ἀχωριστῆς, ab eâ inseparabiles, divisibiles sunt, divisione quantitatis in partes integrantes, ad divisionem corporis; quemadmodum videmus animæ partem abscindi cum ramulo arboris, & cum hõc alii cuidam arbori sylvestri inseri, insitam pro suâ, sibi competente ideâ, seu naturâ agere, hoc est, fructus dulces proferre, sylvestrem autem caudicem furculos protrudere, qui, nisi amputentur, sylvestres austeros proferunt fructus; vermen quoque dissectum diu adhuc moveri, currere &c. & vespæ partem pøsteriorem abscissam, aculeum suum, ad contactum, in ultionem adhuc vibrare, atque sic sensationis motus manifestos adhuc de se prodere.

Sanè, ut hæc omnia in homine, præter animam rationalem, aut aliam quandam peculiarem, & materialem quidem animam (rationali tamen subordinatam) arguunt, aut animam rationalem vel planè materialem, vel simul materialem & immaterialem esse inferunt; quod ultimum tamen nemo saniorum philosophorum hæctenus adseruit; ita, si locus ullus superesset precibus, haberentque vota, quò caderent, id ante omnia in præsentem optarem, ut accuratiores phyci, imprimis Aristotelici hæc de re suos candidiores conceptus cordatè luci exponerent, ne medicus in curâ illorum morborum, in quibus mens implicata deprehenditur, aut Antabatarum more cum talibus morbis pugnare, aut, illis invitis, ipse in phycis scrutari cogatur.

Interea ergò dum meliora precamur & speramus, hæctenus dicta, plurimaque alia, quæ brevitatis amore omittimus, satis evincere nobis videntur, ad actiones corporis materiales perficiendas requiri in homine præter animam rationalem directricem, principium quoddam activum ac movens materiale, & cujdem summâ subtilitate, mobilitate, volatilitate & penetrabilitate præditum, quò, tanquam medio seu instrumento ani-

to ani-

to anima rationalis ad actiones materiales perficiendas utatur, sine illo autem nihil materiale efficere possit.

Adesse quoque & existere tale quid materiale subtile, sensus nostros effugiens, & ab effectu saltim, sed satis manifesto, cognoscibile in corpore humano, ex ipsius tum naturali, tum præternaturali statu cognoscimus. Non solum enim motus & mutationes in puncto saliente, & hinc formato corpore humano; item pulsus cordis perpetuus, circuitus massæ sanguinæ, impetuosa proruptio sanguinis, in primis ex arteriâ sectâ, subitanei motus corporis ejusque partium in animi affectibus, & post conceptas in phantasiâ species, ab externis sensibus oblatas, aliaque plura; sed etiam cessans motus in paralyfi, depravatus in convulsione, vertigine &c. & præter hæc epilepsia quoque, syncope, deliria, passio hysterica, ut & morbi, archeales dicti, id nobis persuadere satagunt.

Quemadmodum verò hæ, respectu partium continentium & contentarum subtilissimæ & mobilissimæ in corpore humano partes, ab *Hippocrate lib. 6. epidem. S. 8. t. 19.* impetum facientes, *ενορμῶντα μόρια* appellantur; ita nos, cum potiori medicorum selectu, illas vocamus *spiritus*, ob rationes hæcenus expositas.

An rectè ita vocentur, (siquidem, quod quidam negent dari spiritus in nostro corpore, aliud verò æquivalens substituunt, *μικρολογία* est frustranea, & lis non tam de re, quàm de nomine,) an vero melius vocari possent *principium vitale*, aut *archeus*, *calidum innatum*, *anima sensitiva*, (in homine) item *anima materialis* &c. parum curamus, sed, ceu *Galenus* alicubi, dicimus, *appelles tu, ut lubet, modò rei nihil mutes, etiam blityri & scindapsum.*

Nos vero ulterius inquiremus, quid sint spiritus, unde generentur, & quem usum præstent, id quod nunc explicabit eorum

II. NATURA.

Hanc, in quantum ob summam spirituum subtilitatem, sensoria subterfugientem ratione assequi, & à posteriori, seu ab effectu, colligere licet, tali modo explicari posse putamus, scilicet,

cet, quod sint *pars corporis simplex, subtilissima, levissima, mobilissima & penetrantissima, ex subtilissimis alimentorum & sanguinis particulis cum aethereis junctis, constans, ad sensum, motum, calorem vitalem & sanguinis edulcorationem summè necessaria.*

Dicitur I. *quod sint pars corporis.* Reperiuntur quidem nonnulli hoc negantes, quos inter etiam est *Isbrandus de Diemerbræk in anatom. lib. 1. p. 5.* solas continentes, seu solidas, veras corporis partes esse, asserens, & paulò inferius spiritus expressè è numero partium excludens. Verùm enim verò, inutilis est hæc in medicâ physiologiâ ἀνεπίθετα, sufficitque *Galenicam* definitionem partis ipsis ex asse competere; sunt nempe spiritus *μύελον τὸ σῶμα* & *συμπληρωτικόν*; & si omne illud est pars corporis viventis dicendum, quod ad ipsius integritatem facit, sive, quod totum complet & integrat; quid, quæso, majori jure dici poterit complere corpus vivens, his ipsis spiritibus? siquidem spiritus ad integritatem ejus usque adeò requiruntur, ut iis duntaxat præsentibus eò nomine veniat, absentibus autem cadaver appelletur. Quod corpori non cohæreant, nihil refert; quoniam aliàs nec arena, vel plumbum alcoholisatum pars clepsydre essent; quæ tamen nemo sanus partem ejus necessariam esse inficias iverit, licet cum vitro non cohæreant. Ut non adducam alias instantias, & quod anima rationalis corpori mediantibus spiritibus cohæreat, unde etiam vinculum animæ cum corpore in physiologicis appellari consueverunt. Propter quod verò unum quodque tale est, illud magis est tale.

Dicitur II. *simplex.* Hoc, ceu superius diximus, respectivè intelligendum est, videlicet, non, quod sint spiritus metaphysici, aut ex materiâ & formâ non constent; sed, quod respectu reliquarum, quæ in corpore reperiuntur, partium, sint simplicissima, & hinc sensus nostros effugiant.

Dicitur III. *Pars subtilissima, levissima, mobilissima;* Nisi enim *subtiles* existerent, quomodo poros partium solidarum & nervorum minimos permeare? nisi *leves*, quâ tam facile moveri? nisi *mobiles & penetrantes*, idque in excellenti gradu, essent, quo pacto actionibus tam subitaneis & momentaneis pares existere possent?

Dicitur. IV. *ex subtilissimis alimentorum & sanguinis particulis* constans, quia nimirum aliud materiale, ad spirituum generationem aptius, in corpore non datur. Quod autem *alimentorum* particulas ad generationem spirituum facere adferrem, nemo miretur, cum videat alimenta spirituosam vix ore hausta, e. g. vinum Rhenanum, malvaticum, aut aliud generosum, &c. citissimam virium restaurationem procurare; semper enim ex alimentis spirituosioribus sanguini & spiritibus aliquid accedit ante cibi in ventriculo & intestinis absolutam fermentationem, vel in ore, vel in œsophago, idque vel immediate se spiritibus adsociat, & simile simili nutrit, vel sanguini venoso se insinuans, per venas immediate statim ad cor deducitur, & in spiritus convertitur; unde quoque causam subitanæ refectionis, in iis, qui in ediam passi sunt, & vix oribus cibum ingesserunt, aliquo modo petenda est.

Sanguinem laudabilem, spirituosum, dulcem, atque blandum pabulum & nutrimentum præbere spiritibus, imprimis animalibus, inculcat celeberrimus *Francis. Sylvius* in operibus suis. Hinc uno læso, alterum necessario vim pati, ac in officio suo turbari quotidie observamus. Quomodo anima in sanguine sit, ceu in sacris dicitur, facile ex dictis concipi potest.

Volunt quidam, spiritus fieri perinde, ut spiritus chymicorum, *fermentatione & circulatione*, & *Job. Mayow tract. de respir. & rachi. p. 26.* eos à spiritu sanguinis destillato, & ad summum gradum rectificato non multum differre existimat. Verum, quamvis aliqualem analogiam, & quod spiritus ad humores referri possint, quin certo modo debeant, (sunt enim naturaliter liquidi & fluidi,) non negemus; longè tamen subtiliores sunt spiritus corporis viventis omni spiritu chymico, etiam summè alcoholisato; quia planè invisibiles sunt, & in naturali suo statu admodum parùm phlegmatis habent, secus ac spiritus destillati.

Cujus naturæ sint spiritus ratione substantiæ, meritò hæc inquirendum. Brevibus ut me expediam, dico eos esse naturæ *sulphureæ salino-alkalicæ volatilis*, sed, purioris, idque mihi inter alia hoc persuadet, quod videam spirituum defectum non melius & citius restitui posse, quàm per spirituosam, aromati-

tica & analeptica, v. g. vinum Rhenanum, malvaticum, aquas & spiritus apoplecticos, cinamomi, balsamum embryonum, elix. vit. *Matthioli*, essentiam ambrae, taliaque plura. Et, in quantum conjicio, spirituum productio ordinaria, ita forsan procedit: particulae alimentorum sulphureae salino-volatiles in digestionem, seu fermentationem extricatae, hinc in succum & sanguinem conversae, praeterea in variis locis à crassioribus compedibus liberatae, & à vegetabili acidula alimentorum natura (quae spiritui vitali adhæret) depuratae, continuo motu, circulatione & transcolatione, maxime in cerebro magis subtilisuntur, volatilifantur, accedente imprimis adjumento per inspirationem adtracti aëris in naturam spirituosam exaltantur, ut spiritus alcoholifatos æmulentur. Et huc reflectimus, quando in definitione

Dicitur V. eas cum aethereis particulis jungi. Constat nimirum ex physiologicis nobilissima aëris ad vitam conservandam necessitas, & vel sola antlia pneumatica id nos abundè docet; ejus quoque in volatilifando sanguine efficaciam satis probat *Helmontius*, tract. *Blas human.* Nec est, quem latere amplius possit aëris, sese expandendi nisus, qui, *vis elastica*, sive elater dici solet; ut nihil dicam de *sale* aëri attributo, *mirabili*, quaecunque penetrante, resolvente & volatilifante, atque hinc *universale solvens* (it. *spiritus mundi, & occultus vitae cibus*,) dicto. Hisce ita praesuppositis, existimamus, aërem sanguinis chyloso & lymphæ, ex utraque cavâ in cor confluentibus, ac per minimas pulmonum vesiculas, à *Malpighio* demonstratas, exactiori miscelâ conquassatis, intimè permistum, ea, ratione spiritus, seu balsami sui aetherei, elastici, sulphureo-salini elevare, attenuare, volatilifare, forsan etiam virtute astrali balsamicâ dotare, & sic cum particulis corporis subtilissimis junctum, id, quod nos spiritum appellamus constituere. Possemus hoc ex aëris mutatione, subitanam in spiritibus, sanguine, & totius corporis temperie alterationem secum trahente, ulterius probare, & quomodo inde influxus astralis dependeat, facile demonstrare, nisi ad pathologiam properandum esset. Pergimus ergò ad *usum* spirituum, quem

Dicimus VI. esse *sensum, motum & calorem*. Quod (I.) *sensum* spectat. Dicitur quidem vulgò in medicis; *nullum fieri motum sine musculo & nervo; nullum sensum sine nervo & membrana*; sed hæc nobis non contrariantur, quia non à solis nervis, ut nervis; sed quatenus ii spiritu animali repleti sunt, sensus fit & motus; itaque dum nervi nominantur, non excluduntur spiritus, sed continens cum contento intelligitur. A spiritibus autem sensus dependere, prolixè satis præbavit *præ nobilissimus & excellentissimus Dn. D. Wedelius, patronus & promotor studiorum meorum nunquam satis colendus, in physiol. sect. 2. c. 6. & sect. 4.* quare lignum in sylvam portare nolo.

(2.) *Motum* quod concernit, sicuti antea diximus, aëri vis inest elastica, & spiritus nostri corporis, cum illi juncti, & æthereæ naturæ sint, perpetuò se expandere conantur, ita, ut etiam contra naturam spirituum sit, ab omni motu cessare. Dum igitur spiritus hic motor se ipsum expandit, & movet, non solum primis diebus latera puncti salientis elevat, sed etiam postea in formatione fœtus, item in accretione, seu augmentatione, reliquisque motus speciebus sese satis & ubique manifestat; quando videlicet juxta normam atque ideam sibi adjunctam movendi, formandi, vivificandi & conservandi virtutem in quâlibet re exserit. Quamquam enim primum moveris Deus sit, causa tamen aliqua secunda, ac mediata efficiens physica motus in naturalibus merito statuenda erit; talis nempe, quæ à Deo vitâ, agilitate, & potentiâ ita instructa sit, ut se ipsam, aliaque secum movendi potentiam habeat; alias enim omnia, etiam ordinario cursu quæ fiunt, supernaturaliter contingere statuendum foret. Nulla autem aptior datur causa ad perficiendos omnes motus animalium, præter spiritus, in quo Anglus ille ingeniosus *de Stair, physiolog. nov. experiment. explor. 17. §. 13.* nobis adsentit.

Possemus hæc prolixius diducere, nisi jam tum non solum ab authoribus celeberrimis passim, quamvis sparsim demonstratum sit, spiritus, tam naturalis, quam excessivi motus, seu fermentationis in sanguine causas esse, sed etiam ipsi *Aristotelici*, ubi de actionibus humanis agunt, & cur statim, ac species aliqua

aliqua in phantasia concipitur, membra ad opus, illi speciei conforme, perficiendum inclinent, exponunt, ad spiritus recurrere cogantur, & fateantur, statim, ac species aliqua in phantasia concipitur, spiritus naturam suam ferri ad illas partes, per quas natura tale opus, speciei nempe conforme, exsequitur, & hinc illa ad simile inclinatio petenda sit, v. g. ad rei gratam perceptionem oculi & aures statim in armis comparent, qui cogit de Venere, penis sentit erectionem, qui cibos lauros videt, sentit affluxum salivæ ad os, &c. Præterea notum quoque est, spiritus, speciatim animales appellatos, fibrarum motricium beneficio, omnis, in corporis œconomia, localis motus existere auctores primos. Sunt igitur spiritus tum primi tum secundi generis motus causa primaria.

(3). *Caloris interni causam spiritibus deberi, hoc modo probamus: quod nulla partium reliquarum in toto corpore sit, à quâ ille derivari possit. Cum enim calor efficienter à motu dependeat, & formaliter in velocissimâ corpusculorum minorum, imprimis sulphureorum agitatione consistat, partes autem solidæ propter firmam combinationem, quâ mediante solida constituunt corpora, nec tam velociter moveantur, nec per se possint moveri, hoc est, principium movendi ex se ipsis non habeant, sed ab alio quodam, in horum porulis latitante subtiliori & velociori actuante, nempe spiritibus, moveantur, id quod etiam de contentis partibus intelligendum est; hinc patet, causam caloris in corpore spirituum motum esse, quò moderato, naturaliter se habet calor, accelerato verò præter naturam augetur, ita, ut interdum quasi flagret corpus, debilitato imminuitur, deficiente penitus tollitur. Videmus quoque omnia, quæ in motum rapiunt spiritus, æstuationem gignere, ut sunt febres ardentes, ira, furor, motus corporis vehementior &c.*

Cæterum an spiritus revera *luminosi & ignei* sint, nec ne, determinare hinc non ausim, neque ut id affirmem, ulla me cogit rationum necessitas. Analogicè tamen flammam & ignem vocari posse non repugno.

Addimus ultimò in definitione & VII. spiritus edulcorare

sanguinem. Notum est ex physiologia medica, in omni sero latitare naturaliter acidum, illudque, modò temperatum fuerit, massæ sanguineæ suam largiri debitam, & ad sanitatem requisitam consistentiam, ad quam conservandam in febribus non solis volatilibus inhærendum, sed interdum acida quoque adhibenda esse, practici prudentissimè volunt: Cum autem acido dominium in corpore occupante crudelior tyrannus vix sit inventu, ideò spiritus alcalicâ suâ virtute illud acidum, ne nimiû augeatur, perpetuò temperant & refrænant, sicq; massam sanguineam quasi edulcorant. Videmus hinc illos, qui nimis motui indulgent, dispositionem acidam corpori suo inducere, quia per hunc, ceu inferius ex pathologiâ patebit, maximum fit dispendium spirituum massæ sanguineæ. Sic quoque animi pathemata, sive illa consistant in *expansivo* spirituum motu, v. g. gaudium, ira &c. sive etiam *concentrativo*, v. g. tristitia, mœror, metus, plurimum valent ad dyscrasiam humorum, in specie acidam in sanguine producendam, quia correctore acidi, hoc est, spiritu, expulso, vel suppresso, sal sylvestre acidum emergit, quod humores incrassat & deturpat: hinc etiam tales plerumque melancholici evadere solent. Quod Lien tantâ copiâ nervorum abundet, cum tamen nec motum, nec sensum, nisi obtusum habeat, non aliunde factum censeo, quam ut spiritus per hosce canales largè affluentes, suâ alcalicâ virtute sanguinem multo acido vegetabili, ex assumpto cibo, adhuc scattente, attemperent, ne sanguis acidior crassiorque fiat, & melancholicus; neque enim mihi persuadere possum lienem crassum & melancholicum sanguinem segregare, sed puto præcavere saltem, ne crassus fiat.

Ut autem spiritus suum debitum usum præstent, suoque præsent muneris, quantitate debitâ præsent, subtiles, activi, puri, liberi & sui juris sint, ac motu determinato moveantur, necesse est. Sequitur

III. DIFFERENTIA.

Spiritûs animalis & vitalis diversitatem deprehendimus institutâ in demortuis animalibus venæ, & magis arteriæ sectione, ubi sine impetu ac saltu, quæ tamen in vivis manifestò conspici licet,

cet, sanguis profluit. Unde verò hic in vivis vigor, & in exanimatis languor? certè non aliunde, nisi quia illa vim quandam activam, moventem, atque se expandentem, seu, spiritum vitalem motorem, vi elasticâ præditum, continent, quibus hæc destituuntur: Deinde, nervo ligato vel inciso, aut obstructo e. g. in parte paralytica, sensus & motus tolluntur, vitâ tamen salvâ remanente. Unde colligitur aliud esse, quod sensum & motum corpori, aliud quod vitam impertiat, & per bonam consequentiam, spiritum vitalem & animale non tantum dari, verum etiam diversos esse.

Ut breviter mentem nostram hîc exponamus, dicimus, spiritus nostri corporis, licet diversas actiones edant, diversisque organis gaudeant, non nisi unius esse generis, si substantiam ipsorum intueamur; differre tamen ratione (I) *usus*, & hinc in arte medicâ dispesci in *vitalem* & *animalem*, quorum ille vitam factam tectamque servat, & actionum vitalium e. g. chylicationis, pulsus, nutritionis &c. hic verò animalium, sensuum scilicet, & hos insequentium motuum animalium autor existit. (II.) *qualitatis & dispositionis*. Licet enim uterque spiritus, tum vitalis, tum animalis, eandem agnoscat originem & substantiam, attamen ratio nobis dicitur, spiritus animales subtilitate, puritate, & agilitate vitales, utpote de vegetabili acido adhuc participantes, superare, cum longè nobilioribus destinati actionibus, pro animæ rationalis arbitrio & voluntate, quaquaversum ad sensus & animalis motus organa propulsi, & quidem non, ut vitales spiritus, per patentes canales, sed per angustissimos nervorum porulos subito & cum impetu penetrent, & munus suum perficiant, quibus actionibus, nisi majori perfectione, rectificatione & aërisatione gauderent, pares esse non possent. Differunt (III.) *ratione subjecti*; etenim spiritus animales *cerebrum*, vitales autem *cor cum arteriis* pro officina, ubi formantur, agnoscunt, & sicut spiritus vitalis unâ cum sanguine per arterias, ita spiritus animalis per nervos in totum corpus dispensatur. Sed cum brevitati sit litandum, paucula hæc de spirituum physiologia sufficiant. Sequitur

SECTIO II.
P A T H O L O G I C A.

Spiritus morbis obnoxios esse, nemo forsan (exceptis iis, quos spirituum nomen offendit) in dubium vocabit, quia omnes corporis partes, unanimi Medicorum consensu, pro subiecto, non tantum sanitatis, verum etiam morborum habentur: Jam verò spiritus quoque in partibus corporis cense-ri, superius demonstratum est; ergò sequitur, eos omninò eti- am, ut sanitatis, ita & morborum capaces esse. Cum autem altius rem perlustrans, quam latè hæc tractatio suas extendat fimbrias, prospiciam, breviori viâ incessurus, pathologiam hanc spirituum arctioribus cancellis constringam, & quomodo spiritus in *quantitate, qualitate & motu* peccent, quam brevissi- mè fieri poterit, recensebo. Stet ergò

I. *Q U A N T I T A S.*

Spiritus non secus, quam sanguinem, cæterosque humores in continuo, quin etiam majori esse fluxu, discedere omni mo- mento è corpore, etiam cum excrementis, ipsorumque discessum novo accessu compensandum esse, ex physiologicis notum est. Quando ergò eâ copia, quæ ad actiones obeundas necessaria est, vel *non sufficienter generantur*, vel, licet generentur, *præter modum tamen dissipantur*, aut alio modo absumuntur, vires cor- poris prosternuntur, vel resolvuntur, vel opprimuntur, ali- que plures ex hac læsione spirituum, *in quantitate deficiente* factâ, morbi oriuntur.

Non debite & sufficienter generantur (I.) ob *vitium visce- rum* chylum & sanguinem conficientium, sive illud intemperiei sit, sive conformationis, aut etiam solutæ unitatis; hisce enim vitiis præsentibus, non potest non spirituum generatio impe- diri. (II.) Imminuitur quoque spirituum generatio *ex parte ma- teriæ*, quando in massa sanguineâ deficiunt particule sulphu- reæ, salino-volatiles & acereæ, spiritibus materiam largientes. Accidit harum defectus, vel ob inedia, quando alimenta sive omninò, sive sufficienti copiâ, non assumuntur; aut quan- do cibi nullius nutrimenti, vel condimentis depravati come- duntur;

duntur; vel quando chylus ob obstructionem vasorum, eum ferentium, cordi non debite affertur, quâ accidit, ut, licet alimenta debita copia assumta, & in chylum præparata fuerint, hic tamen, viâ negatâ cordi non inferatur, & sic materia sufficiens spiritibus elaborandis desit.

Deficiunt quoque spiritus, quando, etiamsi generati fuerint, nimium tamen absumuntur. Contingit id variis modis, e. g. in mensium ac hæmorrhoidum diuturniori suppressione, item in sanguinis missione diu intermissâ, in iis, qui alias quotannis venam sibi tundi, & cutim scarificari curarunt, natura resolutionem & evacuationem sanguinis, ob stagnationem acidioris & crassioris redditi, moliens, aliquando *totalem* massæ sanguinæ expulsionem, eamque vel simul ex omnibus, vel ex pluribus saltim locis evacuatoriis, ore, naribus, partibus genitalibus, ano &c. incurrit, sæpeque mortiferam; aliquando *partialem*, ita, ut ex hac, illâve parte v. g. per nares, vel per hæmorrhoides, vel menstrua, vel lochia &c. interdum etiam per loca planè inconsueta, e. g. per talum, quale exemplum vid. ap. *Benivenium* vel *Dodoneum obs.* 41. p. 142. item in *Ephem. Germ. An. 1. obs.* 96. p. 224. per apostema in sinistro genu, per vomitum &c. sanguinis, & cum eo spirituum plurimum evacuetur. Possumus huc referre nimiam hæmorrhagiam, ob vulnera, casum &c.

Defectum spirituum inducunt quoque aliæ evacuationes immoderatæ v. g. *sanguinis missiones* ultra naturæ limites, tum quantitate continuâ, tum discreta institutæ. *Purgantia fortiora* spiritus absumere, testatur insequens virium debilitas, lassitudo, it. animi deliquium, quæ spirituum defectum, quemadmodum vires integræ spirituum vitalium debitam copiam arguunt. Apparet hinc, quantum peccent, & jacturam vitæ ac virium ultrò sibi faciant, qui alias benè sani, sani modò in hoc quoq; essent, sine ullo indicante venam sibi secare, idque repetere jubent; item, qui, citra ulla indicationes crebrius fortiora purgantia assumunt, sibi que & aliis persuadent, neque medicum, neque medicamentum debitum suum absolvisse, nisi decies, vigesies & ultra alvus deposuerit. Referri huc debent ultra *évϕορjα*, ac coactè instituti *sudores*; inde e-

nim non possunt non spiritus dissipari, & vires labascere. Ut de *balneis* nihil dicamus, quæ ita spiritus resolvunt, & per poros, eo tempore maximè apertos, dissipant ut in lipothymiam & syncopen, nisi maturè se subtrahant, haud pauci incidant. Sic quoque ex *fervente Syrii aestu*, spiritus nimium aërisante & evolutico reddente, maximè si tunc insuper durus, tum animi, tum corporis labor, aut alia vehemens corporis fatigatio, e. g. cursus, saltus, equitatio, digladiatio, conorum pilique lusus adcesserint, præter id, quod languor & virium deprehendantur debilitas, sæpe etiam animi deliquia subito invadunt. *Labores* etiam alii *vehementes ac duriores*, item *motus* corporis *omnis nimius*, continuatâ musculorum actione, ingentes spirituum copias in musculos allicitas, insumunt, unde, si non amplius sufficientes, non illos tantum musculos, qui exercentur, sed totam etiam machinam destituunt. Primarium quoque hinc meretur locum, *nimia Venus*, quæ, quantum virium exhauriat, satis experiuntur medici, qui, novos nuptos tabe dorsali laborantes, curant. Plura alia brevitate amore lubens prætereo.

Consumunt porro spiritus *excretionis vitiosorum humorum nimia*, quatenus utiles simul cum spiritibus evacuantur, ceu e. g. in dysenteria, diarrhœa item in nimia evacuatione aquæ hydropicorum per paracenthesin, contingit. Sic morbi chronici, item vigiliæ nimia & dolores atroces spiritus, & cum spiritibus, vires valdè debilitant, indeque hæc inter symptomata urgentia primum locum occupant.

Deficientibus hunc in modum spiritibus vitalibus necessum quoque est animales deficere, cum hi ex vitalibus fiant atque generentur; interdum tamen salvis etiam spiritibus vitalibus, tum vitio cerebri, in minori generantur quantitate, tum generati, nimium dissipantur. *Generari* in sufficienti quantitate *nequeunt*, si cerebrum ex nativo, vel ascititio & externo vitio pravam conformationem habeat, adeoq; impar existat spiritibus animalibus legitimâ, & quidem eâ copiâ elaborandis, quæ ad actiones ipsis necessariò requiritur. *Generati dissipantur* e. g. gaudio, irâ, vigiliis continuatis, item meditationibus & curis crebrioribus ac diuturnioribus; quatenus nimirum ita disperguntur & defatigantur, ut denuò se colligere nesciant, unde sæpe subita-

subitanea mors subsecuta est. Deficiunt quoque spiritus in partibus obnervos, obstructos e. g. in paralyfi.

Symptomata, quæ morbis, è quantitate spirituum peccante natis, accidunt, in *vitalibus* sunt e. g. syncope, lipothymia, lassitudo, & in majori gradu *ἀσφύξια*. In *animalibus* vero accidunt vel abolitio, vel imminutio sensus & motus. Et tantum de quantitate.

II. QUALITAS.

Diximus superius spirituum nutrimentum & pabulum esse *alimenta, sanguinem & aërem*; qualia ergò hæc, tales quoque sunt spiritus. Quando igitur cor intemperie calida laborat, particulas sulphureas nimium exaltat, spiritus, vel jam extantes, vel extituros efferat, lympham, eorum frænum dissipat, unde magis liberi, æstu Vesuviano totum corpus accendunt. Sicut enim spiritus vini, quò magis est dephlegmatus, & particulae sulphureæ exaltatæ, eò magis etiam inflammabilis existit: ita quoque spiritus calore nimio quasi planè dephlegmati, intemperiem totius corporis calidam & ferventem efficiunt. Si cor intemperie frigida, humida, vel compositis labore, non potest non inde fieri, quin massa sanguinea talibus qualitatibus afficiatur, & ex eâ spiritus, quoad qualitates, intemperati fiant.

Conferant etiam ad vitiosam spirituum generationem symbolum suum *viscera cum apparantia tum depurantia*. Apparantia quidem, quando ventriculus coctionem non ritè inchoat, nec intestina eandem debito modo perficiunt: Tunc enim fieri nequit, ut bonus, è chylo vitiosè parato, eliciatur sanguis, & materia idonea spiritibus apparetur; depurantia autem, ut hepar, lien & renes id efficiunt, quatenus partes heterogeneas ex massa sanguineâ non legitime secernunt; quapropter sanguine, spirituum generationi dicato, scatente humore tartareo, corrupto, fixo, lento, turpi, illaudabili &c. Spiritus talem facile inducere indolem benè philosophatur *Franciscus Sylvius*. Quemadmodum illo existente nimis mobili, salino, nitroso, sulphureo, inflammabili, & hos tales evadere, vi oppositorum, nemo negabit; sanguine enim infecto, spiritus primum vitales, postmodum verò animales, tanquam genuina illorum proles inficiuntur.

Materia vitio læsio spirituum sæpe quoque accidit; quando nempe alimenta tum minus naturæ convenientia, e. g. calidiora, frigidiora, mucilaginosæ, viscosæ, acidæ, aromatica, potus generosior, item aquosior, infrigidans &c. tum incommodè, id est, immodicè, aut illegitimo tempore assumuntur; hinc enim corrumpitur chylus, & sanguini variæ prævaræ inducuntur qualitates, unde nec spiritus boni generari possunt.

Geniti & generandi spiritus vitari quoque solent ab aëre pravo; Quemadmodum enim universus aër, quò *ἡ ἐπιχόμυροι*, hoc est, exterius circumscripti vivimus, plurimis, & sæpè vitiosis, contagiosis ac malignis refertus est atomis, ita pro harum diversâ qualitate diversè quoque afficitur spiritus, sanguis, & totum corpus, v. g. in peste, à miasmate maligno, fermentativo & immutativo aëri inhabitante, tum massa sanguinea, tum immediatè imprimis spiritus vitales adeò lethaliter afficiuntur, ut sæpe in momento suffocentur. Est enim intemperies pestis malignissima, quò verò malignior est intemperies, eò magis afficit, rarefacit, vel opprimit spiritus, ceu sæpè laudatus *Dn. D. Wedelius* in lectionibus publicis pathologicis de morbis intemperiei hæctenus nos docuit. Nocent quoque narcotica & opiata, spiritus volatiles fixentia, quibus fixatis ad munia inepti redduntur. Atque hæc de ipsorum qualitatibus mutatis dicta sunt; restat ut addamus, quomodo peccent.

III. MOTU.

Dictum fuit superius in *physiologia*, contra naturam spirituum esse ab omni motu cessare; Sicuti autem ordine justo, & motu certo suas functiones peragunt; ita tripliciter potissimum eos in motu peccare observamus, nimirum vel *excedente*, vel *deficiente*, vel *depravato*.

In *excessu*, & *simul depravate* peccant e. g. in deliriis, sive cum febre, ut in phreneticis, sive sine illâ, ut in maniacis. Cum enim spiritus vitalis ob particulas sanguinis sulphureas exaltatas, serosas verò incoctas, adeoque jam liberiores redditas, blandè moveri nequeat, non solum impetu suo inferiores corporis

poris partes afficit; verum & inordinato & efferato motu cerebrum per carotides & cervicales arterias irruit, illudque peragratur, spiritus animales ibidem hospitantes eodem modo inficit & efferat. Hinc ægri eo malo affecti, furore maximo vexantur, tumultuantur, vociferantur, oculi præ æstu ardentis apparent, & ob motum ejusmodi nimium difficulter compescendum integros ex ordine dies & noctes vigilando sine defatigatione notabili consumunt, frigus sæpè intensissimum perferre, nudi mediâ ac frigidissima in hyeme, sine perceptione incedere, & jejunia, verbera atque vulnera sine noxa sensibili tolerare possunt. Hæc omnia, ut & cogitationes modò in hæc, modò in illa objecta præcipites, ita inimitabilis eorum velocitas, ut & incredibile robur, quod sæpe vincula cum catenis rumpit, procul dubio, tali nimio motui spirituum & vehementissimo eorum in musculos influxui, ut & crassitie, unde non tam facile dissipantur in auras, sed intra corpus retinentur, viresque fartas tectasque diu conservant, debentur. Huc quoque reflectit Hippocrates, 2. aph. 6. dicens: Οὐόσοι πονέοντες τὴν τὴν σῶμα, τὴν πολλὰ τῶν πόνων σὸν ἀιιδάνον) τῆτέοισιν ἢ γνώμη νοσεί. Quicunque aliqua corporis parte dolentes, ferè dolorem non sentiunt, eis mens agrotat. Ratio hujus est, quod spiritus animales impetuose & valde perturbatè agitati, mentem ad eò vehementer jam adhæc, jam ad alia percipienda impellant, ut perceptio dolorum obfussetur, aut planè tollatur; vel, quod mens ab internis nimium vexata, foris advenientia non attendat; quemadmodum profundis meditationibus dediti, ea, quæ ante oculos sunt & fiunt, non vident, sonos campanarum non audiunt, irati vulnera nec percipiunt, nec dolores sentiunt. &c. Atque hinc certò colligi potest, an quis reverà deliret, nec ne? si enim dolores intensos non sentit, sed perferre potest, reverà delirat; sin minus, pro delirante strictè tali habendus non erit.

In defectu autem peccat spirituum motus e. g. in imbecillitate virium, & corporis infirmitate, ut in senibus & reconvalescentibus, hebetudine ingenii, item si propter pravam cerebri ab internâ, vel externâ causa ortam dispositionem, ce-

febri poruli & meatus indispositi sunt ad legitimam spirituum
 generationem & dispensationem. Sic etiam in melancholiâ,
 quæ est delirium absque febre, cum metu & tristitia, defectus
 aliquis adest spirituum. Oritur enim, quando spiritus, aliâs
 per naturam purissimi, subtilissimi, mobiles & ætherei, ab æ-
 rea sua, & sese facile expandente, volatilique naturâ degene-
 rant in terream quasi, crassam, fixam & difficulter mobilem;
 à puritate, in impuros & deturpato fuligines, à blanditie &
 dulcedine in acorem & vappescientiam. Majori gradu hæc
 quasi immobilitas spirituum apparet in caro, ubi obdormiunt
 quasi spiritus; it. in catalepsi, ubi spiritus ita figuntur, & con-
 gelantur quasi subito, ut, in quo ægrum statu deprehenderint,
 vigilantem, sedentem, stantem, bibentem, scribentem, legen-
 tem &c. in eo immotum teneant, sensibus quidem integris,
 verum ad ea, quæ extra sunt, percipienda, inidoneis. In cau-
 sam hujus motus deficientis inquirentes, forsan à veritate
 haud aberrabimus, si statuamus, subitanam consternationem,
 & stupefactionem spirituum ab intrinsecâ quâdam causa pro-
 ficisci; nimirum ab acido quodam figente spiritus, eosque
 concentrante, præsertim si æger temperamento gaudeat me-
 lancholico, vel hypochondria acidum spirent, & occasionem
 fixationi spirituum majorem præbeant. Quod quidem facili-
 us contingit, si idea quædam tristior menti offeratur subito,
 eidemque nimium inprimatur. Si enim haud rarò contingit,
 ut externa quædam, in quæ inopinatò incidimus, vel quæ eve-
 niunt improvisa attonitos atque obstupefactos nos reddant,
 quantò magis interna id præstare poterunt?

Depravatè denique moventur, quando furibundi, & im-
 petuosè nimium agitantur. Ut enim spiritus, in primis ani-
 males, in naturali suo statu, certo suo & justo gaudent mo-
 tu, atque huc vel illuc, pro animæ rationalis directione e-
 missi, ad instar Solis vel Lunæ radiorum, lineâ quasi rectâ,
 cum suavi impetu ferri solent: sic rectitudine hæc oblata, quan-
 do æqualiter non influunt, sed rotantur quasi, & nutant, non
 procul vertigo abest. Culpa hujus est vel interna vel externa.
 Interna debetur humoribus pravis vaporosis, flatulentis & e-
 lasticis,

lasticis, qui cum sanguine ad cerebrum delati, turbulentum suum motum ipsi inprimunt, spiritus animales in nervos influxuros, eosque irradiaturos, extra ordinem abripiunt, inque vortices, gyrosque inconcinnos agunt, non aliter ferè ac flamma à ventorum flatu hinc inde dissipari, & radii solis à fumo turbari solent. Externè ad depravationem motus spirituum faciunt omnia violenta e. g. capitis vulnera, percussiones, contusiones, casus ab alto; it. circumgyrationes, intuitus rerum se rotantium attentus; prospectus itidem attentus rerum valdè remotarum, vel sublimium, vel profundarum. Spiritus siquidem nostros ita dispositos esse, ut levi occasione in motus, omninò similes motibus extra corpus contingentibus, cieri possint, ositationes, tusses, affectus animi, aliaque nos docere possunt. vid. *Ephem. Germ. decur. 2. an. 3. obs. 96. p. 203.* Luci quoque & coloribus imperium aliquod esse in spiritus nostros, præter sternutationem, ex aspectu flammæ candelæ titubantis, item radiorum solis experientia quotidiana satis testatur.

Coronidis loco verbum saltim de *morbis*, qui ab *imaginatione* fortiore evenire solent, annectemus. Est imaginatio causa variorum morborum, præsertim in dispositis, sed adeò sublimis, ut ejus effectus, præsertim quos in gravidis efficit, nec satis admirari, nec pro dignitate, rei que exigentia investigare possimus. Siquidem non potis solummodò est partes certas p. n. in foetu formare, sed & naturales in ipso partes delere. Solet autem imaginatio operari per ideas fortius spiritibus impressas, (nisi enim cum vehementia fiat, hæc impressio, effectus non sequetur,) qui deinde unâ cum sanguine foetui molliori appulsi, varias figuras, pro vario & peregrino ab imaginatione excitato motu, affricant.

SECTIO III.

THERAPEUTICA.

Quemadmodum ex superioribus sectionibus palam est: spiritus ratione *quantitatis*, *qualitatis* ac *motus* moderatè sese habentes, sanitatis potiorem; immoderatè

deratè autem se gerentes plurimorum morborum causam existere ; ita nunc eâdem, quâ incæpimus methodo, pergemus, & , quomodo spiritus præternaturaliter constituti curandi, seu ad pristinum naturalem statum reducendi sint, breviter videbimus. Occurrit autem primo loco.

I. QUANTITAS.

Peccare hîc res præter naturam solent, in *quantitate* vel *excessiva*, vel *deficiente*. In medio enim consistit virtus & sanitas.

An verò spiritus *excessiva* quantitate peccare queant, vix concipere mihi licet, nisi forsan ob lautiores dapes, & saniora viscera, bonamque hinc & largiorem nutritionem plethoram puram, gonorrhæam, pollutionem nocturnam, nimiam, propensionem in venereos actus &c. causantes, id contingat; quapropter peculiare quid hæc abundantia spirituum non indicabit, nisi forsan ex chirurgico fonte sanguinis missiones, ex diætetico, tenuem victum, inediam & labores corporis.

Defectus spirituum frequentior occurrit, estque pro diversitate causarum variarum, ex supra dictis patularum, diversimodè curandus. Inprimis verò spirituum copiam generare & restaurare solet alimentorum, spiritu volatili abundantium usus legitimus, ac eorundem tum fermentatio in ventriculo, tum secretio in intestinis, tum effervescentia in corde, tum depuratio in reliquis visceribus, tum & inprimis partis spirituosæ separatio in cerebro & cerebello, reliquorumque humorum productiones integræ.

Profunt ergò ante omnia, nisi ob viscera debilia malum ortum, viresque non tam deficient, quàm suppressæ sint, *σίτια ταχύτεροφα, τρέφοντα ἀθρόως καὶ ταχέως, εὐχυμα καὶ εὐπεπτα*, *alimenta confertim & celeriter nutrientia, tota sua substantia in alimentum transeuntia, & , que simul & semel omnibus suis partibus vinci queunt.* Etenim, quia, ceu in *physiologia* diximus, spiritus ex subtilissima & volatilissima alimentorum & sanguinis parte generantur, quò melius & spirituosius alimentum est, eò quoque largior, melior & citior sequitur spirituum restauratio; inprimis ubi aëris salubritas accedit, quæ plurimum confert.

Laudem inter alia plurima, de quibus consulantur practici,

Atici, hinc merentur ova recentia, adhuc, si haberi possint, ab utero gallinæ calentia, vel ignem admodum parum experta, exforbta, quibus, si superbibatur haustus vini malvatici, vix quidquam præstantius dabitur. Item, lac recenter mulctum, & ab uberibus adhuc calidum, cum saccharo bibitum, vel, quod melius est, ex nutricum sanarum mammis exsuctum. Profunt quoque carnes caponum, pullorum gallinarum nostratium & Jndarum columbarum; carnes juniorum animalium: item perdices, alaudæ, turdi & similes aves, aliæque plures dapes, quæ substantiam partium roridam, particulasque blandas roscidas, morbis, laboribus, vel alio quovis modo absumtas, novis particulis nutritilibus facile restitunt, & quod deperditum, citò ac feliciter restaurant. Pauperibus, qui dapibus non assueti, nec etiam iis solvendis sunt, meliora saltem fercula proponantur; exulet ad tempus cosentum, bibatur cerevisia, & ubi haberi potest, interdum unum, vel alterum vitrum vini, it. *¶* Etenim ad spirituum citam generationem optimè profunt *potus* spirituosus, cerevisia hordeacea benè cocta, clara, dulcis, vinum bonum Rhenanum, malvaticum, Hispanicum, Petri Simeonis, Hippocraticum, aut aliud simile. Sed quia nihil quidquam, quod naturæ modum excedit, bonum, *ex aph. 4. s. 2.* moderatè his omnibus utendum est.

Ad cibos referimus quoque *condimenta*, quibus nempe ciborum partes viscidæ, glutinosæ, crassæ, flatulentæ inciduntur, attenuantur, corriguntur, ventriculus quoque flaccidus roboratur, & vires vitales reparantur, qualia sunt aromata, & aromaticâ virtute pollentia, e g. Cinam. nux moschata, maces, zingiber, cardamom. cubeb. item herbæ aromaticæ, ut rosmar. majoran. salvia, thymus; radices quoque & semina, quibus cibi meliorari & condiri solent, quæ omnia tum spiritus, tum viscera egregiè confortant. Cavendum tamen hinc sedulò est, *ne quid nimis*. Cum enim frequenti condimento- rum acrium & acidorum additione ita mutetur & reddatur cibus medicamentosus, ut, cum chylus nutritius naturâ lente- scens, & glutinosus requiratur, is hâc ratione incidatur, at-

tenuetur & resolvatur nimium, simulque alios laudabiles in corpore repertos humores attenuet, resolvat, & diureticam quasi adeptus naturam, citò transeat, simulque secum bonum abripiat, alias noxas, brevitatis amore, ut hîc præteream, in condimentorum usu medium tenentes sani.

Ubi verò spiritus deficiunt propter ἀτονίαν καὶ κακοπράξιαν viscerum alimenta preparantium & depurantium, haut melius malo obvenire possumus, quàm roborantibus & digestiones restaurantibus. Inprimis verò respiciendus est ventriculus.

Ut curam in compendio proponamus, (I.) fugiendi sunt cibi δύσχυμοι, δύσπεπτοι, καὶ δυσώδεις, mali succi, difficilis coctionis, & mali odoris; τὸ πλῆθος ἁμετρον τῶν ἐτεσμάτων καὶ πομάτων, quantitas esculentorum & potulentorum immodica, & ἀκαρπία παστus, utpote quæ coctiones valdè turbat & vitiat, de quo vid. Galen. 3. de sympt. caus. c. 1. (II.) intemperies alterandæ sunt ad contrarium, alterantibus, &, (III.) si à substantiâ foveantur, evacuantibus. (IV.) Conformationis morbi, quantum possibile, auferendi, (V.) error externus, inprimis verò aëris emendandus. (VI.) Adhibeantur moderatè calefacientia & viscera roborantia, tum interna, tum externa.

Interna sunt nota, e. g. aromata, habent enim teste Dioscoride lib. 2. c. 148. δύναμιν θερματικὴν, πεπτικὴν, vim calefacientem, & coctionem juvantem, quapropter piper, zingib. galanga, præstant calefaciendi virtute; præferendaque sunt masticata leviter, vel piperis grana integra deglutita, pulverisatis. zingiber Chinens. conditum, mostarda Italicorum, essentia ambrae, spiritus stomachales, elix vitæ Matthioli, aqua & spiritus cinam. ceras. nigr. lil. convall. zedoar. calam. aromat. aq. apoplect. magnanim. vel spiritus vini cum aromatibus & aromaticis destillatus, tracheæ stomachales e. g. ex rad. ar. Birckm. & pulveres peptici appellati. Huc referuntur quoque spiritus Oli philosoph. elix. propr. acidum & alkalicum, pro diversâ indicatione, elix. stomach. Myns. ex aromatibus, & plura alia.

Externa magnum usum habent, si debito loco, e. g. capiti;

piti, nuchæ, vertici, regioni stomachi, imponantur; talia sunt balsama & linimenta ex nuc. mosch. oleo macis, absinth. caryoph. cumin. junip. menth. mastich. succin. *Inunctiones* quoque ex folis oleis & spiritibus aromaticis chymicis; item *emplastra*, *scuta stomachica*, & *sacculi*, tam sicci, quam humectati, v. g. ex fol. menth. absinth. calaminth. organ. rosmar. cumin. acoro, in vino cocti austero, & calidè applicati; vel ex folis quibusdam aromaticis contusis, lineus vel sericus saccus interpassatus, guttis aliquot e g. VII X. O ei menth. citri, aurant. cumin. cinam. irroratus conficiatur & imponatur. *Vestimenta*, & imprimis ventriculi regionem cingentia optimè profunt; commendantur à quibusdam ea, quæ ex pelle cygni, pennis instructa, aut cati sylvestris conficiuntur.

Ut præterea spiritus aut integri, aut de novo restaurati conserventur, vitentur omnia ea, quæ spiritus dissipare, ligare, digestiones turbare, & vires prostertere possunt, qualia sunt præter aëris pravas qualitates, nimix curæ, meditationes, labores, nimius usus Veneris, pocula sanitatis, quæ veteres *μεταπίπτετα ύγείας* vocabant opiata, & hujus sortis plura.

Spirituum alimenta *Platonis* ad seclæ ponunt odorem, *cantum* & *lumen*; quanquam verò hæc improprie nutrire dicantur, & saltim reficiant, in motum rectum cieant, demulceant, illustrent & excitent spiritus; magnam tamen vim iis inesse, & modo dictis auxiliis juncta egregie officio suo fungi, certissimum est.

Quomodo spiritibus ob morbos & symptomata urgentia deficientibus succurrendum sit, nostrum hîc non est agere. Consulenda de his est praxis specialis.

II. QUALITAS.

Quomodo vitiosa spirituum qualitas corrigi queat, facile ex *physiologia* supra tradita patere potest. Nempe cum pro diversitate alimentorum, sanguinis, viscerum chylum & sanguinem generantium & depurantium, rerumque sex non naturalium usu legitimo vel illegitimo, spirituum quoque qualitates valdè varient, omnia hîc à medico præcipienda, suadenda &

ordinanda erunt, quæ aliàs ad alterationem & correctionem intemperiei viscerum, & pravitatis humorum præscribi, ac pro ægri constitutione, diversaque indicatione, & rerum statu prodesse solent. Prolixius de his agere, & quomodo lenientia, purgantia, clysteres, emetica, diaphoretica, diuretica non negligenda, aliaque profint, hîc exponere possemus; sed remittimus B. L. ad practicos, qui de humorum vitiis & viscerum dyscrasiis corrigendis seorsim plura luci exposuerunt. Nolumus enim præter necessitatem, proluxiores esse. Ultimò se sistit spirituum præternaturalis

III. MOTVS.

Motus spirituum tribus modis læsus deprehenditur, vel *augetur*, vel *deficit*, vel *depravatur*.

Si *augetur*, tollenda sunt & fugienda omnia, quæ hujus causæ sunt. v. g. animi affectus, & alimenta, quæ spiritus calidos, efferatos, & nimis elasticos reddere in *sect. pathologicâ* diximus. Temperandæ quoque sunt dyscrasiæ viscerum, inprimis ventriculi, cordis & capitis calidæ, acrimonia humorum infringenda, sanguinis ebullitio sedanda, ejus fervor sanguinis missionibus refrigerandus, & alia, quæ spiritus compefcere possunt, adhibenda.

Satisfaciunt hisce indicationibus præter ea, quæ cujuslibet partis statui præternaturali corrigendo dicata sunt, & ad praxin specialem spectant, (de quibus nostrum hîc non est agere,) omnia, orgasmum, seu impetuosiores & exorbitantem sanguinis, ac reliquorum humorum motum, tum intestinum, tum progressivum compefcencia; inter quæ *precipitantia* dicta remedia, fermenta morbosa absorbendo, figendo, alterando, per sudores excludendo, & humorum turgescencias compefcendo reliquis ferè palmam præripiunt; his adjungunt paregorica, & inprimis opiata, quæ sanguinis ebullitionem, vel potius spiritus, sanguinis, & totius machinæ motores nimium ferocientes, potentissimè sistunt; Hæc enim spirituum impetum motivum sufflaminant, quo suppresso, atque sic eorum influxu ad partes fibrosas impedito, humo-

res non adeò vegetè & impetuosè, sed sedatè magis moveri, & propelli faciunt; adeoque locali, seu progressivo sanguinis motu hac ratione imminuto, non potest non intestinus quoque ipsius motus aliquantulum moderari. Verùm nolo hïc prolixior esse, cum prælaudati *D. Wedelii opiolog.* abundè curioso satisfaciat.

Si motus spirituum *deficiat* e. g. in animi deliquiis, syncope, apoplexia, excitandus est volatilibus, aromaticis & spirituosus, internè & externè adhibitis. Profunt hïc $\sim \ominus \times$ ci perse vel aromaticus, aq. apoplect. spirit. C. C. fuliginis, \ominus C. C. eboris, & id genus alia. Si ab obstructione vasorum v. g. nervorum, motus in parte deficiat, non tantùm totum genus nervosum roborandum, sed etiam parti affectæ applicanda sunt calida, nervina, profunt frictiones, aliaque plura, ad obstructiones tales aperiendas, apud auctores passim descripta.

Propero ad spirituum motum *depravatum* & inordinatum, qui variè contingit. e. g. in *agrypnia*, ubi nimis & continuus idearum in organa sensuum influxus, spiritus nimium concitat, & in inordinatas agitationes & motus compellit, removenda sunt oculos ferientia, & spiritus ad blandum motum reducendi humectantibus, & narcosis inducentibus, v. g. lactucâ, nymphæa, hyosciam. papav. fl. verbasc. sem. stramon. ex quibus tum externa, tum interna remedia concinnari possunt. Quando porrò *spiritus animales in sensuum organa inordinato motu* feruntur, & e. g. *vertigo* oritur, ante omnia ratio est habenda ventriculi, uteri aliorumque viscerum, ex quibus forsan malum ortum traxit; hinc spiritus roborandi, & impetuosior motus sistendus est; cumque vertigo ut plurimum prodromus sit vel epilepsiæ, vel apoplexiæ, ideò antepileptica & nervina cum cephalicis aliis mista egregium usum præstant. Si propter *spirituum inordinatum motum*, vel *motus convulsivi*, vel *convulsio* & *epilepsia* oriuntur, differt quidem cura pro varietate adjunctarum causarum, interim tamen præmissis universalibus, præscribenda ea, quæ spiritus ferocientes compescunt, & motus inordinatos tollunt, inter quæ, præter alia innumera à Practicis ubique commendata, *opiata* levi saltim dosi cum *nervinis* & *antispasmodicis*

mista, egregiam navant operam. Quando ob *spirituum in cerebro motum inordinatum & depravatam*, sensus interni turbantur, ac diversa phantasmata, & hinc deliria fiunt, tunc pro diversitate causæ, cura quoque diversa instituenda est; de quorum & omnium hæctenus nominatorum morborum & symptomatum cura praxis specialis consulenda est.

Atq; hæc sunt, quæ pro ratione instituti, temporis, & ingenii modulo de ardua hæc materiâ proponere animum induxi. Facile à prudentioribus omnibus veniam commissorum aut omissionum mihi polliceor, qui rei amplitudinem & difficultatem pensi habuerint. DEVS faxit, ut omnia cedant in sui sanctissimi nominis

Honorem, Laudem & Gloriam,

EXere sic porro genii
solertis acumen,
WAL THERE, & patriæ gloria
perpes eris.

*ita CLmo Dno CANDID.
gratulab. adclamat*

PRÆSES.

Quæ

Uæ Tubinga Tuæ dedit
incluta femina menti,
germina Salano læta tu-
lere solo.

Nec minus in flores sensim porre-
cta feraces
eximiâ fructus fertilitate fe-
runt.

Hos plausu excipimus grato, Deus
hosce secundet
ex alto, atque omni prosperi-
tate beet.

Ita

Gratulante affectu Honoribus Cl.

Dn. Doctorandi applaudit

Georg. VVolfgangus VVedelius.

Orbos spirituum curat
VVALTHERUS, ut inde
spiritus ipsius notus ubiq;
siet.

spiri-

39.
spiritui tanto faueat clementia
coeli, &
spiranti ad summos prospera
quæque ferat.

Nob. CLmoq; Dn. Doctorando
Honores novos medicos fe-
licissimos auguratur

Augustinus Henr. Faschius,
D. P. P.

